Oogverblindend heet op de Balg

natuurdagboek 23 juli 2014

Zoon en ik gaan naar de Balg, de strandvlakte aan de oostpunt van Schiermonnikoog. Opgewekt fietsen we naar de strandovergang. Het is eb. We kunnen langs de waterlijn fietsen, over het harde zand.
Terug zal dat niet gaan, dan moeten we langs de duinrand. Liever zouden we het andersom doen, want dan duwt de oostenwind je terug. Enfin, dan hadden we vroeger moeten opstaan. Hadden we dat maar gedaan, dan was het minder warm geweest...
Onze fietsen zijn roestige barrels. Iedere fiets wordt aan zee een roestig barrel. Mijn barrel is volgetast met brood, water, fruit, noten. Met handdoeken en kleren voor als het weer omslaat. Met verrekijker, fototoestel en boek, voor als we de vloed overblijven.
We ploegen door het mulle zand van het brede strand. Daarna trappen we tegen de wind. Grote en Noordse sterns vliegen mee boven zee, een scholekster leidt zijn kuikens over het strand, laat de meeuwen ze niet zien!
Voorbij paal 10 zien we geen mens meer tot alle horizonnen. De leegte is verpletterend. Na tien km stallen we de fietsen bij paal 16 en lopen we verder. De Balg strekt zich vijf km naar het oosten uit.
Zoon vindt meteen een noordkromp, het vlaggenschip van de eilander schelpen, het oudst wordende schepsel ter wereld en ons meest begeerde verzamelobject. De stemming zit erin. We vinden een onthoofde jonge zeehond, een uitgehuilde huiler.
Het zand is oogverblindend en te heet voor onze voeten, we verbranden door de zonnebrandcrème heen, het wordt de heetste dag van het jaar en uitgerekend Schiermonnikoog wordt de heetste plek van het land, de brandhaard, het epicentrum van het ploertige koper...
Nog één keer zwemmen, dan gaan we terug.
KOOS DIJKSTERHUIS

Een onthoofde zeehond. FOTO KOOS DIJKSTERHUIS

'Veel varkens sterven aan hittestress in volle stallen'

e ziet ze niet, maar ze zijn er wel.' ietsers en wandelaars in buitengieden stuiten geregeld op graffiti het deze tekst. Zo'n duizend keer is e tekst inmiddels geplaatst in Twente, de Achterhoek, Limburg, Oostrabant en de Gelderse Vallei.
Varkens in Nood, een organisatie ie ijvert voor betere leefomstandigeden voor varkens, vraagt met de ctie onder meer aandacht voor hitestress onder varkens.
"Er komt weer een warme periode an", zegt Wouter Groot Koerkamp an Varkens in Nood. "Juist varkens ijn erg gevoelig voor hoge omgeingstemperaturen. Ze kunnen niet ctief zweten en de waterverdaming via de longen is ook beperkt."

De hitte in stallen kan extreme waarden bereiken, dat weten ook varkensboeren. Goede ventilatie en isolatie en de aanvoer van gekoelde lucht, kunnen veel helpen. Maar lang niet overal is de klimaatbeheersing op orde, aldus Varkens in Nood.
Vooral kraamzeugen en oude vleesvarkens lopen een groot risico op hittestress. Varkens hebben dan een slechtere productie, een verminderd welzijn en doordat ze hun stallen extra bevuilen is er een grotere uitstoot van stank en ammoniak. De dieren zoeken verkoeling door in hun eigen mest en urine te gaan liggen. "Een goed stalklimaat is cruciaal", aldus de Gezondheidsdienst Varken.
De ideale temperatuur is volgens Amerikaans onderzoek voor een voedende zeug 15,6 graden. Het maximum ligt op 21 graden. Maar in de Nederlandse stallen kunnen – zeker bij warm weer – de temperaturen veel hoger oplopen.
Volgens Varkens in Nood gaan tijdens warme periodes veel varkens dood door hittestress. "Kaderophaaldiensten maken dan extra rondes."
(TROUW)

De grote karekiet is in ons land een ernstig bedreigde broedvogel. Maar daarmee is hij nog niet per se goed beschermd. In het Natura-2000-gebied Loosdrechtse plassen bijvoorbeeld verdwijnen grote stukken broedgebied zonder dat er iemand naar lijkt om te kijken.

TEKST **Rob Buiter**

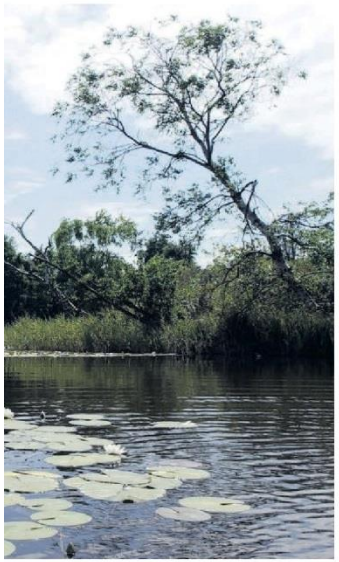

De Loosdrechtse plassen. FOTO MICHIEL WIJNBERGH, HH

De grote karekiet daagt met hard zingen andere mannetjes uit. FOTO OTTO PLANTEMA, BUITENBEELD

Grote karekiet delft het onderspit

Het is de stilte voor de storm op zaterdagochtend. Onder een strakblauwe hemel en bij windstil weer is er nog bijna niemand op de Loosdrechtse plassen te vinden.
"In de loop van de middag, en zeker morgen, op een zonnige zondag, wordt het hier weer filevaren met alle motorbootjes. De strandjes liggen dan ook bomvol met dagjesmensen uit de wijde omtrek", zegt vrijwillig vogelteller Eckhart Heunks. Samen met zijn collega's Martin Poot en Eric van der Velde heeft hij een bootje gehuurd voor de jaarlijkse telling van de grote karekieten in het gebied. En karekieten tellen, dat betekent karekieten horen.
De eerste grote karekiet die we horen, schalt weliswaar luid over het water, maar komt uit het speakertje dat Heunks aan zijn mp3-speler heeft gehangen. "Zeker in deze zuidwesthoek van de plas zitten er niet veel. Dan moet je ze dus even uit de tent lokken voor ze hun snavel opentrekken." Maar wat er komt, geen antwoord. Pas na een half uur varen, gehiden afspelen en wachten hebben de mannen een eerste hitsige vogel te pakken die boos reageert op het vreemde, elektronische mannetje in zijn territorium. "Dit belooft weer niet veel goeds", vreest Heunks.
De vrijwilligers tellen sinds 2002 ieder jaar de grote karekieten van de Loosdrechtse plassen. "Dit is van oorsprong een van de bolwerken van deze vogels", zegt Heunks. "De aantallen zingende mannetjes schommelden altijd tussen de twintig en dertig. Maar vorig jaar is het ineens ingestort, toen telden we nog maar elf mannetjes."

Waterriet

Verderop op de plas laten de tellers een van de mogelijke redenen van de achteruitgang zien. "Bij dit eiland zat altijd een karekiet te zingen", zegt Martin Poot. "Totdat er een aantal jaren geleden ineens flink werd gewerkt aan de oevers. Aan één kant verdween al het oude waterriet onder een dikke laag bagger. In de jaren daarna werd er steeds ruiger gewerkt, ook langs de andere oevers. Grote stukken riet werden bij het eiland getrokken en verdwenen onder puin en bagger. Met een lange rij palen en damwanden werden alvast de contouren aangegeven van wat het eiland in de toekomst blijkbaar moet worden. Toen we bij de provincie Noord-Holland informeerden of er een vergunning was verleend voor deze drastische werkzaamheden in een beschermd natuurgebied, bleken die er niets van te weten."

> 'Vorig jaar is het ingestort, toen telden we nog maar elf mannetjes'

Op last van het Openbaar Ministerie zijn de werkzaamheden aan het partyeiland-in-wording inmiddels gestaakt. Er loopt zowel een strafrechtelijk onderzoek tegen de eigenaar in het kader van de Natuurbeschermingswet, als een bestuursrechtelijke zaak omdat hij zonder de benodigde vergunningen heeft gewerkt. Zolang die zaken nog onder de rechter zijn, wil de provincie Noord-Holland geen commentaar geven op de kwestie, anders dan dat het eiland nu regelmatig wordt bezocht door handhavers, om te zien of het werk wel echt is stilgelegd. Maar voor de karekiet zal dat allemaal niet meer uitmaken, denkt Poot. "Die hoor je hier echt niet meer. Maar daar gaat het ook niet om. Dit is echt geen kwestie van een ondernemer die door 'een vogeltje' wordt dwars gezeten. Ik vind het vooral verbijsterend dat je blijkbaar gewoon je gang kunt gaan in een gebied dat een beschermde status heeft onder de Natura-2000-richtlijn van Europa."
Het gewraakte eiland lijkt niet echt een uitzondering in Loosdrecht. Overal worden de voormalige legakkertjes met stortstenen op

> Ineens zitten er vijf zingende mannetjes op een rijtje

met een stevige beschoeiing tegen de elementen beschermd. Dat wil zeggen, als het nog meevalt. Op andere plaatsen worden ware paleizen neergezet en worden zelfs duizenden kuubs strandzand aangevoerd om een 'tropisch paradijsje' aan de Hollandse veenplas aan te leggen. Maar bijna overal gaan de werkzaamheden ten koste van het waterriet. "In sommige gevallen snap ik het ook wel", zegt Poot. "Als je hier een eiland hebt, dan wil je dat over een paar jaar ook nog hebben, dus bescherm je dat tegen de golven. Maar als je in een beschermd gebied waardevolle natuur verloren laat gaan, dan moet dat volgens de wet ook worden gecompenseerd. En dat is niet makkelijk. Riet op land, dat heb je zo terug. Maar waterriet, waar onder andere die grote karekieten veilig willen broeden, dat is een veel lastiger verhaal. Daar breken veel ecologen het hoofd over hoe ze dat ergens kunnen herstellen of nieuw aanplanten."

Gooise boerderettes

Een kilometer naar het zuiden op de plas blijkt dat zelfs die kritische karekiet op zijn tijd nog best tolerant is. Tot zijn eigen verbazing krijgt Heunks met zijn elektronische vogel antwoord van een mannetje uit een vrij klein perceel oud riet tussen wat Gooise 'boerderettes'. "Als je dit zo ziet dan valt het met hun gevoeligheid voor verstoring nog wel mee. Anders zouden ze het hier al die jaren met massa's toeristen in het weekeinde ook niet hebben uitgehouden. Het hangt blijkbaar echt op de beschikbaarheid van goed broedgebied."
Pas aan het eind van de ochtend klaart de stemming in het bootje van de vogelaars een beetje op. Op het eiland 'Weer', dat onder beheer is van het Recreatieschap Midden-Nederland, tellen ze vijf zingende mannetjes grote karekiet op een rijtje. "Hier hoeven we dus ook het speakertje niet te gebruiken. De vogels dagen elkaar steeds uit, dus dan zingen ze wel!" Aan het eind van de dag komt de teller daarmee op dertien territoria, "weliswaar twee meer dan vorig jaar, maar natuurlijk nog steeds vreselijk slecht ten opzichte van de jaren daarvoor", aldus Heunks.
Later deze zomer zullen de vogeltellers hun verhaal ook nog moeten doen op een rechtszitting tegen de eigenaar van het partyeiland.

Grote karekiet

De grote karekiet is in ons land een zeer schaarse broedvogel. Het aantal broedpaartjes wordt geschat op een goede honderd. In de jaren zestig waren dat nog 6000 paartjes. Anders dan de kleine karekiet – nu met waarschijnlijk meer dan 200.000 broedparen – is de grote heel kieskeurig. Hij broedt alleen op plaatsen waar veel overjarig riet staat, en dat is er steeds minder. Net als veel andere moerasvogels zoals roerdomp, purperreiger en zwarte stern staat de grote karekiet dan ook op de Rode Lijst van bedreigde soorten. Behalve in en rond de Loosdrechtse plassen komen de laatste grote karekieten voor in het noordwesten van Overijssel, rond de Wieden en de Weerribben.